

ΡΟΜΠΕΡΤ ΧΑΡΙΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΤΩΝ ΜΠΕΣΤ ΣΕΛΕΡ
ΠΟΜΠΗΙΑ ΚΑΙ ΚΩΔΙΚΟΣ: ΑΙΝΙΓΜΑ

Ο ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΚΑΤΑΣΚΟΠΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: AN OFFICER AND A SPY
Από τις Εκδόσεις Hutchinson, Λονδίνο 2013
ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Ο Γερμανός κατάσκοπος**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Robert Harris
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Γιώργος Μπαρουξής
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Άννα Καζούρη
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Γιώργος Παζάλος
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Μερσίνα Λαδοπούλου

© Robert Harris, 2013
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2015

Πρώτη έκδοση: Μάρτιος 2015

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-0792-0
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-0793-7

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτίου.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Έδρα: Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr • www.psychogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Head Office: 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr • www.psychogios.gr

ΡΟΜΠΕΡΤ ΧΑΡΙΣ

Ο ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΚΑΤΑΣΚΟΠΟΣ

*Μετάφραση:
Γιώργος Μπαρουξής*

Στην Τζίλ

Σημείωση: Η μεταγραφή του ονόματος Alfred Dreyfus στα ελληνικά ειδησεογραφικά έντυπα των αρχών του προηγούμενου αιώνα απαντάται ως Αλφρέδος Ντρέφους. Το ίδιο συναντά κανείς και στις εγκυκλοπαιδικές πηγές. Η μεταγραφή Αλφρέντ Ντρεφίς είναι η πλέον ορθή, ωστόσο για την παρούσα έκδοση επελέγη η απόδοση Άλφρεντ Ντρέιφους, η οποία είναι ευρέως γνωστή από τα μέσα του εικοστού αιώνα.

Σημείωμα του Συγγραφέα

Αυτό το βιβλίο επιχειρεί να χρησιμοποιήσει τις τεχνικές του μυθιστορήματος για να αφηγηθεί την αληθινή ιστορία της υπόθεσης Ντρέιφους, η οποία ίσως υπήρξε το μεγαλύτερο πολιτικό σκάνδαλο και η πιο σοβαρή δικαστική πλάνη της Ιστορίας – στη δεκαετία του 1890 απασχόλησε μέχρι σημείου εμμονής τη Γαλλία, και κατ' επέκταση όλο τον κόσμο. Τα γεγονότα διαδραματίστηκαν μόλις είκοσι πέντε χρόνια μετά τη συντριβή των Γάλλων από τους Γερμανούς στον πόλεμο του 1870 και την κατάληψη των περιοχών Αλσατίας και Λορένης, προκαλώντας σεισμικό σοκ στην ευρωπαϊκή ισορροπία δυνάμεων, που αποτέλεσε τον προάγγελο τόσο του Α΄ όσο και του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Στις σελίδες που ακολουθούν, κανένας από τους χαρακτήρες δεν είναι εντελώς μυθιστορηματικός, και τα γεγονότα που περιγράφονται συνέβησαν στην πραγματικότητα, τουλάχιστον σε κάποια μορφή. Εντούτοις, για να μετατρέψω την ιστορία σε μυθιστόρημα, υποχρεώθηκα να απλοποιήσω ή να αφαιρέσω τελείως κάποια πρόσωπα, να δραματοποιήσω και να επινοήσω προσωπικές λεπτομέρειες. Πιο συγκεκριμένα, ο Ζορζ Πικάρ δεν συνέγραψε ποτέ μυστική αφήγηση της υπόθεσης Ντρέιφους, ούτε την έκρυσπε σε τραπεζική θυρίδα στη Γενεύη με οδηγίες να παραμείνει σφραγισμένη επί έναν αιώνα μετά τον θάνατό του.

Ωστόσο ένας μυθιστοριογράφος μπορεί να φανταστεί κάτι διαφορετικό.

Ρόμπερτ Χάρις
Ημέρα της Βαστίλης, 2013

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Ταγματάρχης Πικάρ, για τον υπουργό Πολέμου...»

Ο φρουρός στην οδό Σεν Ντομινίκ βγαίνει από τη σκοπιά για να ανοίξει την πύλη, και εγώ, τρέχοντας μέσα στο χιόνι που στροβιλίζεται στην ανεμοδαρμένη αυλή, μπαίνω στη ζεστή είσοδο του ξενοδοχείου «Μπριέν», όπου ένας περιποιημένος νεαρός λοχαγός της Δημοκρατικής Φρουράς σηκώνεται για να με χαιρετήσει. Επαναλαμβάνω, ακόμη πιο επιτακτικά: «Ταγματάρχης Πικάρ, για τον υπουργό Πολέμου!»

Με τον λοχαγό μπροστά, διασχίζουμε με συγχρονισμένο βήμα το ασπρόμαυρο, μαρμάρινο δάπεδο της επίσημης κατοικίας του υπουργού, ανεβαίνουμε την κυκλική σκάλα, προσπερνώντας ασημένιες πανοπλίες από την εποχή του Λουδοβίκου-Βασιλιά Ήλιου, και εκείνο το φρικτό δείγμα της Αυτοκρατορικής Περιόδου, τον πίνακα του Νταβίντ, *Ο Ναπολέων Διασχίζοντας τις Άλπεις στο Πέρασμα του Αγίου Βερνάρδου*, μέχρι που φτάνουμε στον πρώτο όροφο. Εκεί, σταματάμε δίπλα σε ένα παράθυρο που βλέπει στον κήπο, και ο λοχαγός απομακρύνεται για να αναγγείλει την άφιξή μου, αφήνοντάς με μόνο μερικές στιγμές για να απολαύσω κάτι σπάνιο και όμορφο: ένα σιωπηλό κήπο σκεπασμένο από χιόνι στο κέντρο της πόλης κάποιο χειμωνιάτικο πρωινό. Ακόμη και τα κίτρινα ηλεκτρικά φώτα στο Υπουργείο Πολέμου, λαμπυρίζοντας μέσα από τα αραχνούφαντα φυλλώματα των δέντρων, έχουν κάτι το μαγικό.

«Ο στρατηγός Μερσιέ σας περιμένει, κύριε ταγματάρχα».

Το γραφείο του υπουργού είναι τεράστιο, με περίτεχνη πραιοινογάλαξη ξυλεπένδυση, και διπλό μπαλκόνι που βλέπει στον

χιονισμένο κήπο. Δύο ηλικιωμένοι άντρες με μαύρες στολές, οι ανώτατοι αξιωματούχοι του Υπουργείου Πολέμου, στέκουν μπροστά στο τζάκι ζεσταίνοντας το πίσω μέρος των ποδιών τους. Ο ένας είναι ο στρατηγός Ραούλ λε Μουτόν ντε Μπουαντέφρ, αρχηγός του Γενικού Επιτελείου, ειδικός σε θέματα σχετικά με τη Ρωσία, αρχιτέκτονας της αναπτυσσόμενης συμμαχίας μας με τον νέο τσάρο, που έχει ζήσει τόσο καιρό στη ρωσική αυλή, ώστε έχει αρχίσει να θυμίζει αλύγιστο Ρώσο κόμη με φαβορίτες. Ο άλλος, λίγο μεγαλύτερος, γύρω στα εξήντα, είναι ανώτερός του: ο ίδιος ο υπουργός Πολέμου, ο στρατηγός Ογκίστ Μερσιέ.

Προχωρώ με στρατιωτικό βηματισμό στη μέση του χαλιού και απευθύνω χαιρετισμό.

Ο Μερσιέ έχει ένα παράξενα ρυτιδωμένο και ανέκφραστο πρόσωπο, που θυμίζει δερμάτινη μάσκα. Μερικές φορές έχω την περίεργη αίσθηση ότι με παρακολουθεί κάποιος άλλος άνθρωπος μέσα από τις χαραμάδες των μισόκλειστων ματιών του. Λέει με ήρεμη φωνή:

«Λοιπόν, ταγματάρχα Πικάρ, δεν κράτησε πολύ. Τι ώρα τελείωσε;»

«Πριν από μισή ώρα, στρατηγέ».

«Ωστε τελείωσε πραγματικά;»

Γνέφω καταφατικά. «Τελείωσε».

Και έτσι αρχίζουν όλα.

«Έλα να καθίσεις δίπλα στη φωτιά», μου υποδεικνύει ο υπουργός. Μιλάει πολύ σιγανά, όπως πάντα. Δείχνει μια επίχρυση καρέκλα. «Φέρ' την εδώ. Βγάλε το επανωφόρι σου. Ανάφερέ μας όλα όσα έγιναν».

Κάθεται με φανερή προσμονή στην άκρη του καθίσματός του: το σώμα του γερμένο μπροστά, τα χέρια του σφιχτά δεμένα, οι πήχεις του ακουμπισμένοι στα γόνατα. Το πρωτόκολλο δεν του επέτρεψε να παρακολουθήσει το πρωινό θέαμα αυτοπροσώπως.

Βρίσκεται στη θέση ενός ιμπρεσάριου, ο οποίος έχασε την ίδια του την παράσταση. Διψάει για λεπτομέρειες: διορατικά σχόλια, παρατηρήσεις, χρώμα.

«Ποια ήταν η διάθεση στους δρόμους κατά πρώτον;»

«Θα έλεγα ότι η διάθεση μαρτυρούσε... προσδοκία».

Περιγράφω πώς έφυγα από το διαμέρισμά μου μέσα στο σκοτάδι, αχάραγα, για να πάω με τα πόδια στη Στρατιωτική Σχολή, και ότι οι δρόμοι, αρχικά τουλάχιστον, ήταν ασυνήθιστα ήσυχοι, καθώς ήταν Σάββατο –«Το εβραϊκό Σάββατο», με διακόπτει ο Μερσιέ, με ένα αχνό χαμόγελο–, και επιπλέον έκανε τρομερό κρύο. Πραγματικά –αν και δεν το αναφέρω αυτό–, καθώς περνούσα από τα σκοτεινά πεζοδρόμια της οδού Μπουασιέρ και της λεωφόρου Τροκαντερό, άρχισα να αναρωτιέμαι μήπως η μεγάλη παραγωγή του υπουργού αποδειχτεί τελικά παταγώδης αποτυχία. Όμως έφτασα κατόπιν στη γέφυρα Αλμά, και, βλέποντας το σκοτεινό πλήθος να ξεχύνεται παράλληλα με τα μαύρα νερά του Σηκουάνα, συνειδητοποίησα αυτό που ο Μερσιέ πρέπει να γνώριζε εξ αρχής: η παρόρμηση του κόσμου να παρακολουθήσει τον εξευτελισμό ενός ανθρώπου θα αποδεικνύεται πάντα επαρκής προστασία ακόμη και από το πιο δριμύ κρύο.

Μπήκα μέσα στο πλήθος που προχωρούσε προς νότον, περνώντας στην απέναντι όχθη και κατεβαίνοντας τη λεωφόρο Μποσκέ. Ήταν ένα πλήθος τόσο πυκνό, που ξεχείλιζε από τα ξύλινα πεζοδρόμια στον δρόμο. Μου θύμιζε τον κόσμο στον ιππόδρομο· υπήρχε η ίδια αίσθηση μιας κοινής προσμονής, της κοινής επιδίωξης μιας απόλαυσης πέρα από κοινωνικές διακρίσεις και τάξεις. Εφημεριδοπώλες τριγύριζαν δεξιά-αριστερά μέσα στην κοσμοσυρροή πουλώντας τις πρωινές εκδόσεις. Ένα άρωμα ψητού κάστανου ανέβαινε από τα στημένα στην άκρη του δρόμου μαγκάλια.

Στο τέλος της λεωφόρου απομακρύνθηκα από τον κόσμο και πέρασα απέναντι, στη Στρατιωτική Σχολή, όπου μέχρι πριν από ένα χρόνο δίδασκα ως καθηγητής τοπογραφίας. Ο κόσμος με προσπερνούσε, κατευθυνόμενος στο επίσημο σημείο συγκέντρω-

σης: στην πλατεία Φοντενουά. Είχε αρχίσει να φωτίζει. Μέσα στη Σχολή αντηχούσαν τύμπανα και σάλπιγγες, οπλές και βλαστήμιες, φωναχτές διαταγές, ποδοβολητά που προέρχονταν από στρατιωτικές μπότες. Καθένα από τα εννέα συντάγματα πεζικού που στρατωνίζονταν στο Παρίσι είχε πάρει διαταγή να στείλει δύο λόχους για να παρακολουθήσουν την τελετή, έναν με πεπειραμένους άντρες και έναν με νεοσυλλέκτους – ο Μερσιέ θεωρούσε ότι το ηθικό τους σθένος θα ενισχυόταν από αυτό το παράδειγμα. Καθώς περνούσα μέσα από τα μεγάλα σαλόνια της σχολής και έμπαινα στον περίβολο Μορλάν, οι άνδρες ήδη παρατάσσονταν επάνω στην παγωμένη λάσπη.

Δεν έχω παρακολουθήσει ποτέ δημόσια εκτέλεση, δεν έχω ξαναζηήσει αυτή τη συγκεκριμένη ατμόσφαιρα, αλλά φαντάζομαι ότι πρέπει να μοιάζει με την ατμόσφαιρα που επικρατούσε στη Σχολή εκείνο το πρωί. Η αχανής έκταση του περιβόλου Μορλάν αποτελούσε την κατάλληλη σκηνή για τέτοιο επιβλητικό θέαμα. Σε κάποια απόσταση, πέρα από τα κάγκελα, στο ημικύκλιο της πλατείας Φοντενουά, μια τεράστια, πολύβουη θάλασσα από ροζ πρόσωπα αναδευόταν πίσω από μια γραμμή χωροφυλάκων με μαύρες στολές. Κάθε εκατοστό του χώρου ήταν κατειλημμένο. Κάποιοι είχαν ανεβεί επάνω σε πάγκους, σε άμαξες και σε λεωφορεία. Άλλοι κάθονταν στα κλαδιά των δέντρων, και κάποιος είχε καταφέρει να αναρριχηθεί στην κορυφή του στημένου σε ανάμνηση του πολέμου του 1870 μνημείου.

Ο Μερσιέ, που τα ρουφούσε άπληστα όλα αυτά, με ρωτάει: «Πόσοι υπολογίζεις ότι ήταν συγκεντρωμένοι;»

«Η Διεύθυνση της Αστυνομίας με διαβεβαίωσε ότι ήταν είκοσι χιλιάδες».

«Ναι;» Ο υπουργός δείχνει λιγότερο εντυπωσιασμένος από όσο περίμενα. «Το γνώριζες ότι αρχικά ήθελα να κάνω την τελετή στο Λονσάν; Το ιπποδρόμιο χωράει *πενήντα* χιλιάδες κόσμο».

Ο Μπουαντέφρ λέει με διάθεση κολακευτική: «Και θα το είχατε γεμίσει, κύριε υπουργέ, όπως δείχνουν τα πράγματα».

«Εννοείται πως θα το είχαμε γεμίσει! Όμως το Υπουργείο Εσωτερικών υποστήριξε ότι υπάρχει κίνδυνος διασάλευσης της δημόσιας τάξης. Εγώ αντιθέτως διατείνομαι: όσο μεγαλύτερο το πλήθος, τόσο πιο γερό το μάθημα».

Και πάλι, είκοσι χιλιάδες άτομα, εμένα μου φάνηκαν υπεραρκετά. Ο θόρυβος του πλήθους ήταν πνιχτός αλλά απειλητικός, προμηνώντας κάτι κακό, σαν την ανάσα κάποιου πανίσχυρου ζώου, που προσωρινά είναι ήσυχο, μα που μπορεί να γίνει επικίνδυνο από στιγμή σε στιγμή. Λίγο πριν από τις οκτώ, εμφανίστηκε μια συνοδεία ιππικού που πέρασε μπροστά από τον κόσμο, και ξαφνικά το θηρίο άρχισε να αναδεύεται, αφού ανάμεσα στους ιππείς ξεχώριζε μια μαύρη άμαξα φυλακής, που την τραβούσαν τέσσερα άλογα. Μια ιαχή από γιουχαΐσματα ακούστηκε και απλώθηκε παντού. Η πομπή επιβράδυνε τον ρυθμό της, η πύλη άνοιξε, και το όχημα με τη φρουρά του μπήκε στη Σχολή, με τις οπλές των αλόγων να κροταλίζουν στο λιθόστρωτο.

Καθώς την παρακολουθούσα να εξαφανίζεται σε μια εσωτερική αυλή, κάποιος που στεκόταν κοντά μου, σχολίασε: «Ορίστε λοιπόν, ταγματάρχα Πικάρ: οι Ρωμαίοι έριχναν στα λιοντάρια χριστιανούς, εμείς τους ρίχνουμε Εβραίους. Είναι κι αυτό μια πρόδοος, φαντάζομαι».

Φορούσε χλαίνη, με τον γιακά ανασηκωμένο, γκρι κασκόλ γύρω από τον λαιμό, και είχε το πηλήκιο τραβηγμένο χαμηλά, καλύπτοντάς του τα μάτια. Στην αρχή τον αναγνώρισα από τη φωνή του, έπειτα από τον τρόπο με τον οποίο έτρεμε ανεξέλεγκτα όλο του το σώμα.

Τον χαιρέτησα. «Συνταγματάρχα Σαντέρ».

«Πού θα σταθείς για να παρακολουθήσεις την παράσταση;» με ρώτησε ο Σαντέρ.

«Δεν το έχω σκεφτεί».

«Μπορείς να έρθεις να καθίσεις με μένα και με τους άντρες μου».

«Θα ήταν μεγάλη μου τιμή. Όμως πρώτα πρέπει να βεβαιω-

θώ ότι όλα εξελίσσονται σύμφωνα με τις οδηγίες του υπουργού».

«Θα είμαστε εκεί πέρα όταν τελειώσεις με τα καθήκοντά σου». Μου έδειξε στην άλλη πλευρά του περιβόλου με τρεμάμενο χέρι. «Θα έχεις καλή θέα».

Τα καθήκοντά μου! Κοιτώντας πίσω, αναρωτιέμαι αν αυτό ήταν ειρωνεία.

Πήγα στο γραφείο της φρουράς, όπου ο κρατούμενος φρουρείτο από τον λοχαγό Λεμπρέν-Ρενό της Δημοκρατικής Φρουράς. Δεν είχα καμιά επιθυμία να αντικρίσω πάλι τον κατάδικο. Μόλις πριν από δύο χρόνια ήταν φοιτητής μου στο ίδιο αυτό κτίριο. Δεν είχα πια τίποτε να του πω· δεν ένιωθα τίποτε γι' αυτόν. Ευχόμουν να μην είχε γεννηθεί ποτέ, και επιθυμούσα απλώς να απομακρυνθεί – από το Παρίσι, από τη Γαλλία, από την Ευρώπη.

Ένας άντρας του ιππικού πήγε να φωνάξει για λογαριασμό μου τον Λεμπρέν-Ρενό. Αποδείχτηκε ότι ήταν ένας μεγαλόσωμος, κοκκινοπρόσωπος νεαρός με αλογίσια μούρη, που θύμιζε μάλλον αστυνομικό. Ήρθε έξω και έδωσε αναφορά: «Ο προδότης είναι νευρικός, αλλά ήρεμος. Δεν νομίζω ότι θα προκαλέσει προβλήματα. Οι κλωστές των ρούχων του είναι χαλαρωμένες και το ξίφος του έχει κοπεί στη μέση, ώστε να σπάσει εύκολα. Δεν έχει αφεθεί τίποτε στην τύχη. Αν προσπαθήσει να μιλήσει, ο στρατηγός Νταράς θα δώσει ένα σύνθημα, και η φιλαρμονική θα αρχίσει να παιρνίζει για να πνίξει τη φωνή του».

Ο Μερσιέ αναρωτιέται: «Τι είδους μουσική μπορεί να παίζει κανείς για να πνίξει τη φωνή κάποιου;»

Ο Μπουαντέφρ σπεύδει να κάνει υπόδειξη: «Ένα ναυτικό τραγούδι, κύριε υπουργέ;»

«Καλό», απαντά ο Μερσιέ με σύνεση. Όμως δεν χαμογελάει. Σπάνια χαμογελάει. Γυρίζει πάλι σε μένα: «Όστε παρακολούθησες τη διαδικασία με τον Σαντέρ και τους άντρες του. Πώς σου φάνηκαν;»

Δεν ξέρω τι να απαντήσω – ο Σαντέρ είναι συνταγματάρχης σε τελική ανάλυση· έτσι, λέω επιφυλακτικά: «Μια αφοσιωμένη

ομάδα πατριωτών που προσφέρει ανεκτίμητο έργο και απολαμβάνει ελάχιστης ή καμίας αναγνώρισης».

Είναι καλή απάντηση. Τόσο καλή, ώστε ίσως καθόρισε όλη μου τη ζωή – και μαζί της την ιστορία που έχω αρχίσει να αφηγούμαι. Όπως και να 'χει, ο Μερσιέ –ή ο άνθρωπος πίσω από τη μάσκα του Μερσιέ– μου ρίχνει μια διερευνητική ματιά σαν να θέλει να βεβαιωθεί ότι εννοώ αυτό που λέω, και έπειτα κάνει ένα επιδοκιμαστικό νεύμα. «Έχεις δίκιο σ' αυτό, Πικάρ. Η Γαλλία τους χρωστάει πολλά».

Και οι έξι αυτοί τύποι στρατιωτικών ήταν παρόντες εκείνο το πρωί για να παρακολουθήσουν την κορύφωση του έργου τους στο κατ' ευφημισμὸν λεγόμενο «Τμήμα Στατιστικής» του Γενικού Επιτελείου. Τους αναζήτησα αφού είχα ολοκληρώσει τη συνομιλία μου με τον Λεμπρέν-Ρενό. Είχαν σταθεί κάπως ξέχωρα από όλους τους άλλους, στη νοτιοδυτική γωνία του χώρου παρελάσεων, για να τους προστατεύει από τον αέρα ένα από τα χαμηλά κτίρια. Ο Σαντέρ είχε τα χέρια στις τσέπες και το κεφάλι σκυφτό, και έδειχνε εντελώς απόμακρος...

«Θυμάστε», λέει ο υπουργός Πολέμου απευθυνόμενος στον Μπουαντέφρ, «που παλιά αποκαλούσαν τον Ζαν Σαντέρ, “ο ομορφότερος άντρας του Γαλλικού Στρατού”;»

«Το θυμάμαι αυτό, κύριε υπουργέ», επιβεβαιώνει τα λεγόμενά του ο αρχηγός του Γενικού Επιτελείου. «Δύσκολο να το πιστέψεις σήμερα: τον καημένο...»

Από τη μία πλευρά του Σαντέρ στεκόταν ο βοηθός του, ένας παχουλός, αλκοολικός τύπος με πρόσωπο στο χρώμα του τούβλου, που κάθε τόσο τραβούσε ρουφηξιές από ένα πλακέ, μεταλλικό μπουκάλι. Από την άλλη μεριά βρισκόταν το μοναδικό μέλος του προσωπικού του που ήξερα εξ όψεως, η ογκώδης, επιβλητική μορφή του Ζοζέφ Ανρί, ο οποίος με χτύπησε στην πλάτη και βροντοφώναξε ότι ήλπιζε να τον μνημονεύσω στην αναφορά μου στον υπουργό. Οι δύο κατώτεροι αξιωματικοί του τμήματος –και οι δύο, λοχαγοί–, έδειχναν χλωμοί σε σύγκριση μαζί του. Υπήρχε

επίσης ένας πολίτης, ένας οστεώδης υπάλληλος, που έδειχνε σαν να βγαίνει σπανίως στον καθαρό αέρα, κρατώντας ένα ζευγάρι κιάλια της όπερας. Παραμέρισαν για να μου κάνουν χώρο, και ο αλκοολικός μου πρόσφερε μια γουλιά από το βρόμικο κονιάκ του. Σε λίγο ήρθαν κοντά μας και δυο άλλοι «παρείσακτοι»: ένας καλοντυμένος αξιωματούχος από το Υπουργείο Εξωτερικών, κι εκείνος ο ενοχλητικός, ο ηλίθιος συνταγματάρχης Αρμάν ντι Πατί ντε Κλαμ του Γενικού Επιτελείου, με το μονόκλ του να αστράφτει σαν άδεια κόγχη ματιού στο πρωινό φως.

Στο μεταξύ πλησίαζε η ώρα, και ένιωθε κανείς την ένταση να μεγαλώνει κάτω από τον απειλητικό, γκρι ουρανό. Σχεδόν τέσσερις χιλιάδες στρατιώτες ήταν παρατεταγμένοι στον χώρο παρελάσεων, αλλά δεν έβγαζαν τον παραμικρό ήχο. Ακόμη και ο κόσμος παρέμενε σιωπηλός. Η μοναδική κίνηση φαινόταν στις παρυφές του περιβόλου Μορλάν, όπου κάποιοι οδηγούσαν βιαστικά στις θέσεις τους μερικούς αργοπορημένους, οι οποίοι έσπευδαν να απολογηθούν, λες και είχαν αργήσει σε κηδεία. Μια μικροσκοπική, λεπτή γυναίκα με λευκό, γούνινο καπέλο και μανσόν, που κρατούσε δαντελωτή μπλε ομπρέλα και συνοδευόταν από έναν ψηλό υπολοχαγό των δραγόνων, αναγνωρίστηκε από μερικούς θεατές που στέκονταν πιο κοντά στα κάγκελα, και ακούστηκαν διάσπαρτα χειροκροτήματα και κάποιες κραυγές: «Ζήτω!» και «Μπράβο!»

Ο Σαντέρ σήκωσε το κεφάλι. «Ποια στον διάβολο είναι αυτή;» γρύλισε.

Ένας από τους λοχαγούς πήρε τα κιάλια της όπερας από τον υπάλληλο και τα έστρεψε στην κυρία με τις γούνες, που ήδη έκανε νεύματα και στροβίλιζε την ομπρέλα της, σαν ευγενική έκφραση αναγνώρισης των επευφημιών.

«Βρε, που να πάρει! Είναι η Θεϊκή Σάρα!» Ο υπολοχαγός ρύθμισε καλύτερα τα κιάλια. «Κι αυτός μαζί της είναι ο Ροσμπουέ του 28ου, ο τυχεράκις!»

Ο Μερσιέ γέρνει πίσω και χαϊδεύει το λευκό μουστάκι του. Η

Σάρα Μπερνάρ να εμφανίζεται στην παραγωγή του! Αυτά είναι που θέλει να ακούσει από μένα: την καλλιτεχνική πινελιά, το κοινωνικό κουτσομπολιό. Παρ' όλα αυτά, προσποιείται τον δυσαρεστημένο. «Δεν μπορώ να φανταστώ ποιος θα προσκαλούσε μια ηθοποιό...»

Στις εννέα παρά δέκα, ο διοικητής της παρέλασης, ο στρατηγός Νταράς, καβάλα στο άλογό του, ακολούθησε το λιθόστρωτο μονοπάτι μέχρι το κέντρο του χώρου παρελάσεων. Το άλογο ξεφύσηξε κι έσκυψε το κεφάλι όταν το σταμάτησε ο αναβάτης του. Έκανε έναν κύκλο κοιτώντας το τεράστιο πλήθος, χτύπησε μια φορά στο σκληρό έδαφος τις οπλές, και στάθηκε ακίνητο.

Στις εννέα, με το πρώτο χτύπημα του ρολογιού, αντήχησε δυνατά η διαταγή: «Άνδρες! Προσοχή!» Οι μπότες τεσσάρων χιλιάδων αντρών ακούστηκαν σαν βροντή όλες μαζί. Την ίδια στιγμή, από το βάθος του χώρου παρελάσεων εμφανίστηκαν πέντε φιγούρες, που προχωρούσαν προς το μέρος του στρατηγού. Καθώς πλησίαζαν, οι μικροσκοπικές, δυσδιάκριτες μορφές μετατράπηκαν σε συνοδεία από τέσσερις οπλίτες του πυροβολικού, που περιστοίχιζαν τον κατάδικο. Πλησίασαν με γρήγορο ρυθμό, βαδίζοντας με τέτοιο συγχρονισμό, ώστε σε κάθε πέμπτο βήμα, το δεξί τους πόδι χτυπούσε στη γη ταυτόχρονα με τον χτύπο του ρολογιού. Μόνο μία φορά σκόνταψε ο κρατούμενος, ωστόσο διόρθωσε αμέσως τον βηματισμό του. Καθώς έσβηνε η ηχώ του τελευταίου χτύπου του ρολογιού, σταμάτησαν και χαιρέτισαν. Κατόπιν οι οπλίτες έκαναν μεταβολή και απομακρύνθηκαν σε σχηματισμό, αφήνοντας τον κατάδικο να αντιμετωπίσει τον στρατηγό μόνος του.

Ακούστηκε ο ήχος των τυμπάνων. Έπειτα, μια σάλπιγγα. Ένας αξιωματούχος βγήκε μπροστά κρατώντας ψηλά ένα χαρτί, μπροστά στο πρόσωπό του, σαν αγγελιαφόρος σε θεατρικό έργο. Η διακήρυξη πλατάγιζε στον παγερό άνεμο, αλλά η φωνή του αξιωματούχου ήταν απρόσμενα δυνατή για τόσο μικρόσωμο άνθρωπο.

«Στο όνομα του λαού της Γαλλίας», άρχισε να διαβάζει με

στόμφο, «το πρώτο διαρκές στρατοδικείο της στρατιωτικής διοίκησης του Παρισιού, συσχεφθέν κεκλεισμένων των θυρών, ανακοίνωσε την ετυμηγορία του σε δημόσια συνεδρίαση ως εξής. Το ακόλουθο ερώτημα υποβλήθηκε στα μέλη του στρατοδικείου: Ο Άλφρεντ Ντρέιφους, λοχαγός του 14ου Συντάγματος Πυροβολικού, δόκιμος αξιωματικός του Γενικού Επιτελείου Στρατού, είναι ένοχος ή όχι, με την κατηγορία ότι το 1894 παρέδωσε σε ξένη δύναμη ή στους πράκτορες της στο Παρίσι ορισμένα απόρρητα ή εμπιστευτικά έγγραφα που αφορούσαν την εθνική άμυνα;

»Το δικαστήριο αποφάνθηκε ομοφώνως: “Ναι, ο κατηγορούμενος είναι ένοχος”.

»Το δικαστήριο καταδικάζει ομοφώνως τον Άλφρεντ Ντρέιφους στην ποινή της ισόβιας φυλάκισης, επιβάλλει την απόταξη του λοχαγού Άλφρεντ Ντρέιφους, και διατάσσει να πραγματοποιηθεί η καθαίρεσή του ενώπιον της στρατιωτικής παράταξης της φρουράς του Παρισιού».

Ο αξιωματούχος οπισθοχώρησε. Ο στρατηγός Νταράς σηκώθηκε στους αναβολείς του και τράβηξε το ξίφος του. Ο κατάδικος έπρεπε να γείρει πίσω το κεφάλι για να τον κοιτάξει. Του είχαν πάρει τα γυαλιά μύτης, και φορούσε ένα ζευγάρι απλά γυαλιά χωρίς σκελετό.

«Άλφρεντ Ντρέιφους, είσαι ανάξιος να φέρεις όπλα. Στο όνομα του γαλλικού λαού, σε καθαιρούμε!»

«Και σ’ αυτό το σημείο», λέω στον Μερσιέ, «ο κρατούμενος μίλησε για πρώτη φορά».

Ο Μερσιέ τινάζεται πίσω από την έκπληξη. «Μίλησε;»

«Ναι». Έβγαλα το σημειωματάριό μου από την τσέπη του παντελονιού. «Σήκωσε και τα δύο χέρια ψηλά, πάνω από το κεφάλι, και φώναξε...» Κοιτάζω το σημειωματάριο για να είμαι σίγουρος ότι θα μεταφέρω επακριβώς τα λόγια του: «“Στρατιώτες, καθαιρούν έναν αθώο... Στρατιώτες, ατιμάζουν έναν αθώο... Ζήτω η Γαλλία... Ζήτω ο στρατός”». Διαβάζω απλά, χωρίς καν συναίσθημα, κι αυτό είναι το σωστό, διότι έτσι ακριβώς μίλησε και

ο Ντρέιφους. Η μόνη διαφορά είναι ότι αυτός, επειδή είναι Εβραίος από τη Μιλούζ, είχε μια αμυδρή γερμανική προφορά.

Ο υπουργός συνοφρυώνεται. «Πώς επέτρεψαν να συμβεί αυτό; Νομίζω πως είπες ότι είχαν σχεδιάσει να παίξει η φιλαρμονική, αν άρχιζε να εκφωνεί λόγο ο κρατούμενος, ε;»

«Ο στρατηγός Νταράς θεώρησε ότι μερικές κραυγές διαμαρτυρίας δεν συνιστούσαν ομιλία, και ότι η μουσική θα διατάρασσε τη βαρύτητα της τελετής».

«Και υπήρξε αντίδραση από το πλήθος;»

«Ναι». Κοιτάζω πάλι τις σημειώσεις μου. «Άρχισαν να φωνάζουν ρυθμικά: “Θάνατος... θάνατος... θάνατος...”»

Όταν άρχισαν να ακούγονται οι ρυθμικές κραυγές, κοιτάξαμε προς τα κάγκελα. «Πρέπει να βιαστούν, ειδάλλως τα πράγματα μπορεί να ξεφύγουν από τον έλεγχο και να αγριέψουν», είπε ο Σαντέρ.

Σ’ εκείνο το σημείο δανείστηκα τα κιάλια της όπερας. Τα έφερα στα μάτια μου, ρύθμισα την εστίαση, και είδα ένα γιγαντώσιμο άντρα, επιλοχία της Δημοκρατικής Φρουράς, να απλώνει τα χέρια του στον Ντρέιφους. Με συντονισμένες, δυνατές κινήσεις, ξήλωσε τις επωμίδες από τους ώμους του, αφαίρεσε όλα τα κουμπιά από το σακάκι του και το χρυσό σιρίτι από τα μανίκια του, έπειτα γονάτισε και ξήλωσε τα κόκκινα σιρίτια από το παντελόνι του. Εστίασα στο πρόσωπο του Ντρέιφους. Ήταν ανέκφραστος. Κοίταζε ίσια μπροστά, καθώς τον τραβούσαν από δω κι από κει, υπομένοντας τον εξευτελισμό όπως ένα παιδί, που του σιάζει τα ρούχα κάποιος θυμωμένος ενήλικας. Εντέλει ο επιλοχίας τράβηξε το ξίφος του Ντρέιφους από τη θήκη του, κάρφωσε τη μύτη στη λάσπη, και με ένα χτύπημα έσπασε τη λεπίδα με την μπότα του. Πέταξε τα κομμάτια στον μικρό σωρό σιριτιών και κουμπιών μπροστά στα πόδια του Ντρέιφους, έκανε δύο κοφτά βήματα πίσω, γύρισε το κεφάλι προς τον στρατηγό και χαιρέτισε, ενώ ο καθαιρεθείς λοχαγός κοίταζε χάμω, τα βιαίως αποσπασμένα σύμβολα της στρατιωτικής τιμής του.

Παρίσι, 1895. Ο Άλφρεντ Ντρέιφους, ένας νεαρός Εβραίος αξιωματικός, έχει μόλις καταδικαστεί σε ισόβια φυλάκιση στο Νησί του Διαβόλου, κατηγορούμενος για προδοσία, και έχει υποστεί δημόσιο εξευτελισμό παρουσία είκοσι χιλιάδων ατόμων, με την αφαίρεση του στρατιωτικού βαθμού του. Ανάμεσα στους παρισταμένους και ο Ζορζ Πικάρ, ο φιλόδοξος και διανοούμενος αξιωματικός, προσφάτως διορισμένος επικεφαλής της υπηρεσίας αντικατασκοπείας, μέσω της οποίας είχε «αποδειχτεί» ότι ο Ντρέιφους ήταν πληροφοριοδότης των Γερμανών.

Αρχικά, ο Πικάρ είναι πεπεισμένος για την ενοχή του Ντρέιφους. Τυχαία, ωστόσο, ανακαλύπτει κάποια στοιχεία που του γεννούν υποψίες ότι υπάρχει κατάσκοπος στον γαλλικό στρατό, κινούμενος ελεύθερα.

Καθώς οι αποδείξεις πληθαίνουν, φωτογραφίζοντας υψηλά ιστάμενα πρόσωπα στη στρατιωτική-πολιτική ιεραρχία, ο Πικάρ φτάνει στο σημείο να αμφισβητήσει τόσο την ορθότητα της καταδικαστικής για τον Ντρέιφους απόφασης, όσο και τα πιο βαθιά πιστεύω του για τη χώρα του και τον ίδιο του τον εαυτό.

*Ο Ρόμπερτ Χάρις ζωντανεύει το σκάνδαλο που
απασχόλησε την κοινή γνώμη στα τέλη του 19ου αιώνα,
μέσα από ένα σκοτεινά σαγηνευτικό μυθιστόρημα
κατασκοπευτικής δράσης και συνωμοσιών.*

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psichogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ.ΣΗΖ. 14669

Ε Σ Ε Ι Σ Κ Ι Ε Μ Ε Ι Σ Π Α Ν Τ Α Σ ' Ε Π Α Φ Η